

ІННОВАЦІЇ В ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У цій статті розглянуто явище інновації в екскурсійній діяльності, головні тенденції у використанні нових методів та прийомів проведення екскурсій з огляду на сучасні реалії, окреслені основні інновації у цій туристичній галузі. Зокрема, у роботі розглянуті 3D, віртуальні та онлайн екскурсії як приклад адаптації екскурсійної діяльності до умов діджиталізації усіх сфер діяльності людини, а також досліджені такі інновації, як GPS технології, QR-коди, мобільні додатки, ГІС-технології, які використовуються у сучасних екскурсіях.

Ключові слова: *інновації, екскурсії, екскурсійна діяльність, онлайн та віртуальні екскурсії.*

This article examines the phenomenon of innovation in tour activity, the main trends in the use of new methods and techniques of conducting tours in view of modern realities, outlines the main innovations in this tourism industry. In particular, the work considers 3D, virtual and online tours as an example of the adaptation of tour activities to the conditions of digitization of all spheres of human activity, as well as researches such innovations as GPS technologies, QR codes, mobile applications, GIS technologies used in modern tours.

Keywords: *innovations, tours, tour activity, online and virtual excursions.*

Мета роботи – охарактеризувати інновації в екскурсійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Екскурсійна діяльність є однією із основних сучасних туристичних продуктів, який постійно розвивається та ускладнюється. Про це свідчать щорічна участь в екскурсіях півмільярда людей по всьому світу; десятки тисяч екскурсійних тем; багатотисячний штат екскурсіводів; тисячі організацій, які активно ведуть екскурсійну роботу; розвиток теорії та методики екскурсійної справи [5, с. 220]. Практично всі види туризму обов'язково передбачають у своїх програмах екскурсії – ботанічні, навчальні, екологічні, споглядальні, релігійні та ін.

З початку 2000-х рр. попит на традиційні автобусні та пішохідні оглядові екскурсії поступово знизився. На це вплинула зміна темпу міського життя, постійна інформаційна перенасиченість. Починаючи 2019 р. безпрецедентна для ХХІ ст. пандемія коронавірусної інфекції практично «паралізувала» туристичну галузь у більшості країн світу, що призвело до активного залучення дистанційних форм туристичної діяльності, у тому числі й онлайн екскурсій.

Все це сприяє підвищенню попиту на інноваційні підходи в організації екскурсійної діяльності. Окрім того, що інновації в екскурсійній діяльності дозволяють туризму відповідати викликам і вимогам часу, вони також сприяють створенню конкурентного середовища, просуванню послуг на туристичному ринку. Інновації в екскурсійній діяльності дають перевагу однієї екскурсії над іншою, що сприяє успішному просуванню на ринку [2, с. 832].

В екскурсійній діяльності інновації є маршрутами та екскурсійними розробками, новими як за тематикою, так і за якістю. При цьому інноваційною може бути не лише абсолютно нова екскурсія, а й окремі її елементи [3, с. 166]. В екскурсійній справі, як і у сфері туризму в цілому, застосування інноваційних технологій має на меті створення нового або модифікації продукту, що вже пропонується споживачеві, а також удосконалення якості та асортименту послуг шляхом впровадження інформаційних технологій та сучасних форм організаційно-управлінської діяльності.

Інновації у проведенні екскурсій умовно поділяють на два основні напрямки:

- використання нових форм та методів;
- використання ІТ-технологій [1, с. 45].

Рівень розвитку екскурсійного туризму сьогодні вдосконалюється. Слід зауважити, що екскурсії пройшли

довгий шлях еволюції, від звичайних розповідей екскурсоводів, до надзвичайних театралізованих 3D екскурсій.

У сучасних умовах комп'ютеризації відвідування 3D екскурсії стало можливим навіть не виходячи з дому, лише з використанням свого смартфона або комп'ютера. Багато музеїв та культурних й історичних пам'яток пропонують такий формат екскурсії для тих, хто не може фізично відвідати експозиції. Особливо актуальними 3D екскурсії стали з огляду на пандемію Covid-19 у 2019–2021 рр. Розробники таких екскурсій створюють моделі за точними кресленнями та багатьма фотографіями. Наприклад, під час створення проекту «Тадж-Махал» було використано п'ять тисяч зображень. Зараз 3D екскурсії застосовуються безліччю туристичних фірм. Вони можуть включати також подорож ресторанами, готельними комплексами і т. д., що дозволяє потенційному туристу наперед оцінити та вибрати привабливі для нього умови проживання, цікаві об'єкти для відвідування протягом відпочинку тощо.

Окрім 3D формату, до інноваційних форм проведення екскурсійної діяльності відносяться онлайн екскурсії. Слід зауважити, що віртуальна та онлайн-екскурсія – це різні поняття. Віртуальна екскурсія – це ролик, який може бути платним або знаходиться у вільному доступі. Він записується один раз і в подальшому багато разів повторюється, а тому може містити вже застарілу інформацію якщо, наприклад, експозиція музею або композиція предметів давно змінилися, а в записі туристи бачать вітрину зі старим компонуванням артефактів [6, с. 23]. Онлайн-екскурсія, натомість, – це екскурсія у режимі реального часу. Вона є унікальною, як будь-яка інша екскурсія. В онлайн-екскурсіях турист є повноцінним учасником, а екскурсовод розповідає матеріал екскурсії спеціально для кожної групи чи індивідуального туриста [6, с. 24]. Після закінчення екскурсії учасники можуть

поставити запитання, уточнити незрозуміле та почути пояснення. Перевагою онлайн-екскурсій є те, що вона проходить в режимі «тут і зараз», що зберігає відчуття повноти та задоволення від екскурсії навіть у дистанційному форматі.

Окрім дистанційних форм екскурсій, таких як 3D, онлайн чи віртуальна екскурсія, до інновацій в екскурсійній діяльності належать й інші інструменти. Сучасна туристична галузь весь час розвивається та розробляє все нові й нові форми подачі матеріалу, які могли б зробити екскурсію більш цікавою та привабливою для споживача. Наприклад, в іспанському місті Кордова з'явилися спеціалізовані автомобілі, які розповідають про місцеві пам'ятки. Транспортний засіб працює за допомогою GPS. Екскурсант отримує не лише звуковий коментар, а й наочне підтвердження почутого, яке відображається на спеціальному моніторі. Комп'ютеризована система працює з картою пам'яті, на якій записана інформація про 150 місць, найбільш популярних серед туристів [2, с. 833].

Всесвітньо відомий паризький музей Лувр пропонує відвідувачам здійснити 50-хвилинну екскурсію слідами персонажів книги та кінострічки «Код да Вінчі». Той, хто забажає відчути себе у ролі професора Роберта Ленгдона або шифрувальниці Софі Неві, повинен буде взяти на прокат трубку аудіогіда і слідувати залами і галереями Лувру тим же маршрутом, яким пройшли по ньому герої роману. Супровідний текст екскурсії читає найпопулярніший французький актор Жан Рено.

Технічні інновації включають також радіо- та аудіогідів, GPS-екскурсоводів, а також нововведення, що дозволяють самостійно вивчати екскурсійні об'єкти: QR-коди, мобільні додатки – довідники, путівники, онлайн-сервіси. Особливо необхідно відзначити досить широке використання QR-кодів в сучасній екскурсійній діяльності.

Найчастіше їх розміщують на історичних та культурних об'єктах, витворах мистецтва, а також поряд із пам'ятками природи, завдяки чому екскурсант може доповнити розповідь екскурсовода або й зовсім замінити її. Використання матричних кодів можливе й у розробці квест-екскурсій, оскільки заходи такого типу припускають елемент змагання та самостійний пошук інформації [1; 2].

Використання геоінформаційних технологій в екскурсійній діяльності також носить інноваційний характер. ГІС-технології (ГІС – геоінформаційна система) можуть бути використані для створення туристських маршрутів для різних видів екскурсій, оскільки є можливість отримання інформації про режим роботи пам'яток та інформацію про різноманітні заходи. Геоінформаційні технології – одна з перспективних систем, що використовується для вирішення завдань пошуку, моніторингу, аналізу інформації, моделювання та формування туристичного та екскурсійного продукту зокрема [4, с. 339].

Загалом, у туризмі щодня впроваджуються інновації найрізноманітнішого характеру під впливом, як науково-технічного прогресу, так і інтелектуального розвитку людства. Науково-технічна революція стала матеріальною основою для формування масового туризму. Вона дуже вплинула на інноваційну діяльність у соціально-культурному обслуговуванні й туризмі через високі технології, до яких належать нові матеріали, мікро-процесорна техніка, засоби інформації та зв'язку, біотехнології [3, с. 169].

Інновації у сфері туризму іноді виникають несподівано і навіть непередбачено під впливом певних подій та розвитку самого суспільства. Тому вивчення інноваційних процесів, причин появи нововведень, розробка методів їх впровадження становить значний та практичний науковий інтерес.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід зробити висновок, що інноваційна діяльність у сфері екскурсійного туризму має важливе значення, вона спрямована на створення нового або зміну існуючого продукту, на вдосконалення транспортних, готельних та інших послуг, освоєння нових ринків, впровадження передових інформаційних та телекомунікаційних технологій та сучасних форм організаційно-управлінської діяльності.

Список використаних джерел

1. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 178 с.
2. Казаркіна Д. О. Інноваційні технології в екскурсійній діяльності (на прикладі досвіду м. Біла Церква). *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених*. Одеса: ОНЕУ, 2019. С. 832–834.
3. Сокол Т. Т., Плиска І. І. Інноваційні способи і форми екскурсійної діяльності на ринку туристичних послуг України. *Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка*. 2017. Вип. 47. С. 165–170.
4. Шершньова О. ПС-технології як складова інформаційного механізму регіонального управління туризмом. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр.* Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2009. Вип. 21. С. 337–343.
5. Федоров О., Афоніна Ю. Найновіші досягнення інформаційних технологій і туризм – нові виклики і можливості. *Наукові записки ВДПУ. Серія: Педагогічні науки*. 2011. Вип. 107. С. 218–227.
6. Цимбалюк А. М., Зігунова І. С. Віртуальні екскурсії як інноваційна форма екскурсійної діяльності в період пандемії. *Індустрія туризму та гостинності: досвід, проблеми, перспективи*. Суми, 2021. С. 22–26.